

Af Justitsraad Jacob Gudes Optegnelser.

Ved Gustav Ludvig Wad.

Jacob Gude var født den 3 Juni 1754 i Kjøbenhavn, hvor hans Fader Niels Gude (født 1717, død 26. Januar 1782) var Proviantforvalter ved det kongelige Hof; hans Moder var Christine Due, født 1720, gift 1750, død 13. Juli 1797. Jacob Gude blev Student 1769, 1773 juridisk Candidat, det følgende Aar Volontair i Danske Cancelli, 15. Februar 1776 Cancellisecretair, 15. October 1783 Secretair ved General-Kirke-Inspections-Collegiet; efter dettes Ophævelse udnævntes han 30. November 1792 til Secretair i Collegiet de cursu Evangelii promovendo og Inspecteur ved Vajsenhuset; den 26 October 1798 fik han Titel af virkelig Cancelliraad og den 25. April 1809 af virkelig Justitsraad.

Gude bortkaldtes ved en pludselig Død den 10. October 1810; den 13. Juli 1785 havde han ægtet *Helene Marie York*, der døde 1828.

Gude omtales i Exners Efterretninger om det kongelige Vajsenhus (Kjøbenhavn 1881, S. 78 ff.) som en samvittighedsfuld Embedsmand, der stedse vaagede med største Omhu over, hvad der var ham betroet, og ved forskellige Lejligheder viste, at han intet frygtede, naar det gjaldt om at hævde den Stiftelses Rettigheder, hvis Vel altid laa ham paa Sinde¹⁾.

I Aaret 1808 og de følgende Aar nedskrev Gude sine Erindringer, af hvilke vi her skulle meddele nogle Uddrag, idet bemærkes, at meget er forbigaaet, som kun kan have Familieinteresse, ligesom ogsaa store Partier, der væsentlig angaa Vajsenhusets Forhold og vistnok vilde kunne give værdifulde Bidrag til denne Institutions Historie, ere udeladte. Endelig er et Afsnit, der handler om den Struensee'ske Periode, ikke medtaget her, da det i sin Tid er meddelt af afdøde Professor Schiern i Historisk Tidsskrift 4. Række, 2det Bind. Manuscriptet tilhører nu Forfatterens Sønnesøn, Domprovst Dr. theol. Gude, og har af ham velvilligt været udlaant til Afbenyttelse.

Min Fader, Niels Gude, som altid skal være mig i den kjæreste Erindring, var født den 17. Sept. 1717, blev Proviantsskriver ved det kongelige Hof, siden Hof-Proviantforvalter, og ægtede den

*) Naar Exner, S. 103, anfører, at Gude døde den 12. October 1810, er dette fejlagtigt, se Bekjendtgjørelsen i Adressecontoirets Efterretninger for 13. October 1810.

2. Oct. 1750 min Moder, Jomfru Christine Due, som han i nogle Aar havde været forlovet med. Brylluppet stod i Tikjøbs Præstegaard i Sjælland hos Sognepræsten Provst Garboe¹⁾, i hvis Hus min Moder, som tidlig mistede sine Forældre. i nogle Aar havde været, og hvis Kone, en Lindemand, var hende paarørende.

Min Moder, hvis Minde evig skal være mig dyrebart, blev født i Kjøbenhavn den 17. Jan. 1720. Hendes Farfader, Niels Due, foer med sit eget Skib paa Island, det Land, hvorfra i endel Aar de fleste af Kjøbenhavns Indvaanere havde hentet deres Formue, og døde der i en Havn. Hans Søn, Haagen Due, min Moders Fader, havde i sine yngre Aar været i Commissariats-Collegiet, og levede siden af nogle anselige Parter, som han ejede i Kjøbenhavns saakaldede Pramlaug, et Compagni, som da var meget fordelagtigt: men Kjøbenhavns ulykkelige Ildebrand 1728 berøvede ham hans Gaard i Springgaden, som efter de Tiders Bygningsmaade ikke skal have været ubetydelig, og det meste af hans Indbo; dog døde han i nogenledes Velstand 1734.

Min Moder, som var min og mine Sødskenes første, men altid ypperlige Læremester, vidste stedse at foredrage for os Børn saadanne Tildragelser af hendes og hendes nøje Bekjendtes Liv, som dels kunde være interessante for os, dels kunde opvække os til Agtpaagivenhed paa Forsynets Førelser med hende og dem; og da jeg nu har nævnt Kjøbenhavns store Ildebrand 1728, hvorom vi altid med Agtsomhed hørte, hvad hun fortalte os efter andres Beretninger, eftersom hun selv var lidet over 8 Aar, da hun maatte forlade hendes Forældres Gaard, som stod i Lue, anser jeg det ikke upassende her at anføre en Tildragelse, som jeg meget lagde Mærke til, skjønt den maaske vil synes mange ubetydelig.

Min Moders Fader havde føjet alle de Anstalter, som stode til ham, for om muligt at redde sin Gaard eller i det mindste en Del deraf: men da han ikke længere fandt det muligt, ilede han bort for at se sig om et Tilflugtssted for ham og Familie hos en Bekjendt, hvorhen han havde transporteret det, han kunde redde

¹⁾ Mag. Rasmus Henriksen Garboe, født 1699, død 1784; gift 2den Gang 1729 med Charlotte Sophie Lindemann; Wiberg, Præstehistorie III, 323.

af hans Indbo; der skulde nu og min Mormoder og hendes Børn gaa hen under den Plaskregn, som af og til faldt i Ildebrandsdagene og som, forenet med det meget Vand fra Sprøjter og Sluffer, gjorde Stadens da smalle og slet brolagte Gader næsten til en Sø og et Dynd. Min Moder, som rimeligvis ikke kunde bære meget, greb for dog at bære noget en liden Hankekurv, og nu begav de sig paa Vejen, hvor hun saa fornemme Folk, ja endog Riddere at løbe med Spejle o. s. v. Da de vare komne hen, hvor de skulde, med den største Besværlighed, fandtes det, at der i Kurven ikke var uden Æbler og Nødder, hvilket dog var Børnene meget kjær, da de højlig trængte til noget at vederkvæge sig paa. Men da dette lidet Forraad snart var fortæret, ikke heller ganske kunde tilfredsstille Børnenes Hunger, og intet Brød var i Huset, sendte Moderen Bud ud i Staden for at købe, og gav Buddet en Krone med, da hun vel vidste, hvor vanskeligt det vilde blive at forskaffe Brød under saadanne Omstændigheder, da den største Forvirrelse og Elendighed herskede overalt. »Om der bringes mig aldrig saa lidet for Pengen,« sagde hun, »vil jeg dog være fornøjet; kun at jeg faar noget at kunne give mine Børn.« Langt om længe kom Buddet tilbage med Kronen, men havde intet kunnet skaffe. Da brast min Mormoder i Graad, vred sine Hænder og sagde: »At jeg har mistet min Gaard og det meste af det, vi ejede, har endnu ikke afpresset mig Taarer — Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet! — men at jeg skal se mine Børn mangle Brød og ikke skal kunne forskaffe dem samme, skjønt jeg endnu har Penge at købe det for, er en haard Prøve. Faa Øjeblikke derefter kom en af Tjenestepigerne ind og lagde et dejligt stort Husbagerbrød paa Bordet. Aldrig havde min Mormoder været saa glad, som hun blev ved dette uventede Syn. »Hvor har hun faaet dette?« sagde hun med den største Forundring. »Har De glemt,« svarede hun, »at vi havde faaet Brød fra Bageren den Aften Ildebranden udbrød? Disse laa paa Kjøkkenbordet, da De sagde til os Tjenestefolk, at vi skulde samle vort Tøj sammen og lægge det i vores Kister, paa det at de kunde være de første, som kunde reddes. Jeg, som ikke kunde fylde min halv fuld, snappede de friske Brød, som laa paa Bordet og lagde dem oven

paa mit Toj, og jeg har derfor 4—5 Brød endnu, som vi kunne faa, naar det første er opspist.

Trangen i Staden paa Levnetsmidler efter Ildebranden, som udbrød sidst i October Maaned, vedblev efter min Moders Fortælling endnu nogen Tid derefter, og kom det derfor mine Mor-Forældre meget vel tilpas, at en Mand i Skaane, som de i nogle Aar havde havt at bestille med, af egen Drift strax efter oversendte dem Brød og Sulevare.

Om sine Forfædre fortalte min Moder, at, efter Fortælling fra Fader til Søn, havde Familien Due i en Række af mange Aar under en afvekslende Lykke og forskellige Omstændigheder været bosat i Danmark, og at den i sit Signet havde ført 3 Duer.

Min Fader var Posthumus, eller blev født efter sin Faders Død, og var fra hans første Ungdom bestandig iblandt fremmede, han har derfor ikke kunnet fortælle mig noget om hans Familie, som jeg her finder værdt at anføre, og

«Genus et proavos, et quæ non fecimus ipsi, vix ea nostra voco.»

Min Moders eneste Broder, Niels Due, Capitain i det Asiatiske Compagnis Tjeneste, en erfaren og kjæk Sømand, hører som en Person af Sidelinien vel ikke egentligen til disse Optegnelser; men en Tildragelse med ham vil jeg dog her anføre, da den synes mig artig. I Aaret 1700 og nogle og 40 maatte han med sit førende Skib ligge nogen Tid over paa en ostindisk Kyst. Den der regjerende indiske Fyrste¹⁾ fattede saa stor en Godhed for ham formedelst de kloge Raad, som Due gav ham, at han bad ham bestandigen at ville blive hos ham, gav ham Toldfrihed paa alt det, han vilde udføre, udnævnte ham til sin Gehejmeraad og skjænkede ham en Klædning af hvidt og rødt Silketøj, en prægtig Turban og en kostelig Sabel i et guldvirket Belte. Grebet paa Sabelen var af

¹⁾ Sultan Aladian Joassan, Konge af Achen paa Sumatra, udnævnte den danske Skibscapitain Due til Vicekonge for de Blanke i Dele 1745 den 15. Dec. og sendte ham med nogle Foræringer til Kong Christian den 6te for at fornye et gammelt Handelsforbund, hvilket Kong Frederik gjorde i Oct. 1748. Neue General-Histor. Nachrichten, 12 Th. S. 786. — Den 6te Del af Gebhardi og Christianis Danmarks, Norges og Hertugdømmernes Historie, oversat paa Dansk og trykt 1798, Pag. 126, Note 2. (Note af Gude).

Guld, besat med røde Stene. og Skeden af indisk Træ: men da Due baade vilde og skulde sejle tilbage til Danmark, beskikkede Fyrsten ham til sin Gesandt hos Kongen. hans Herre, i hvilken *Qualité* han og efter sin Hjemkomst havde Audience hos Frederik den 5te paa Jægersborg Slot, som nogle Aar derefter blev nedbrudt, hvor han overleverede et Brev fra Fyrsten. indsyet i en Silkepung, og Foræringer af en Dolk samt Campher og Peber i Skindposer. Ved denne Lejlighed tildrog sig følgende, som jeg ofte har smilet af.

I et af Gemakkerne. hvor Due, førend han blev indladt til Kongen. i ovenanførte Dragt efter Kongens Forlangende opholdt sig, sagde en af Dronningens Damer, som tillige med endel andre ved det Rygte om en asiatisk Gesandt var kommen derind. temmelig højt til en anden Dame, at det var ilde. at saa smuk en Mandsperson skulde være en Tyrk: en Vildfarelse, som især paa den Tid saa meget mere kunde tilgives hende, som Mængden da, ved at se en Mand med en Turban eller saadan Hue, strax troede at se en Tyrk, og Damerne paa den Tid vel ikke vare stærke i Geographien. En anden Sag havde det været, i Fald det havde været nu. — Due, der var lige saa fri i sit Væsen, som han var artig, sagde til Hofdamen med et dybt Buk: »Naadige Frøken, jeg er baade født og opdraget i Christenheden, jeg er Dansk.« Man gjætter letteligen, hvor meget det fortrød Damen. i den Tanke ikke at blive forstaaet at have talet saa oprigtig.

I Aaret 1749 førte Due Skibet *Docquen*, et Orlogsskib, som bar dette Navn, fordi det var det første, som var byggt i den af Dannelskjold anlagte nye Dok paa Christianshavn. og som siden var overladt til det Asiatiske Compagni, til Tranquebar, og tog al sin Pynt med sig for der igjen at lade sig se hos den indiske Fyrste og overlevere ham nogle Foræringer fra Kongen.

Man har Efterretning, at han paa Hjemrejsen har været paa det gode Haabs Forbjerg; men da han var gaaet derfra, er Skibet, formodentlig i en Orkan, gaaet under. eftersom man siden ikke har hørt det mindste fra det. Skade, at saa brav en Sømand, som baade ved sin egen Duelighed og ved den Yndest, han stod i hos Fyrsten, maaské kunde have aabnet sit Fædreland en ny Han-

delsvej, skulde i sine bedste Aar bortrives fra sine; og hans Enke var det saa meget mere smerteligt, som han havde taget 20,000 Rdlr. af sine egne Penge med sig, som udgjorde det meste af deres Formue. Da hans eneste Søn endel Aar derefter døde som Overstyrmand i det Asiatiske Compagnis Tjeneste her i Staden uden Børn, saa er min Moders Familie uddød.

Til mit 7de Aar boede mine Forældre til Leje i Huset paa Hjørnet af Knabrostrædet og Nybrogade lige for Slottet, som da kaldtes Fiskerhuset, hvor jeg og var født; men min Fader købte derpaa et lidet Hus i Vigantsgade eller, som den og kaldes, Ny Vestergade, lige for Ridebanen ved Slottet, tæt ved det saakaldte Prindsens Palais, hvorpaa han vel strax satte noget, og i Aaret 1769 opførte en ny 2den Etage til Gaarden; men uagtet vi beboede dette Hus ganske alene, saa at Gadedøren, som altid var en Sikkerhed, stod bestandigen lukket, saa boede mine Forældre dog der for en meget taalelig Pris, og artig nok var det, at Huset, hvori ikke forrentedes noget, blev efter min Moders Død sidst i Sommeren 1797 solgt til en Renteskriver ved offentlig Auction for netop det samme, som Huset efter min Faders Optegnelser fra første Kjøb og med foranførte Ombygninger havde kostet ham, nemlig 2900 Rdlr.

Nogle Aar efter, at min Fader havde tiltraadt sit Embede, tilstod Kongen ham den saakaldte Jæger-Ret 3: Halsen med Brystet, samt Hornene af alt det Vildt, som leveredes til Hoffet (Overjægermesteren var tillagt Huderne), og dette var ikke ubetydeligt formedelst de mange Tafler, som vare i Frederik 5tes og Christian 7des første Regeringsaar.

Disse Dyrehalse solgte en Kone for mine Forældre, og i Kvægsygens Tid vare de især afsættelige. I vort Kjøkken brugte min Moder og nu og da ogsaa af dem og Brysterne, og lavede en meget god sur Suppe, som var meget velmagende; kun faldt den lidt sortagtig. Dette lærte mine Forældre af den rige Kjøbmand Thygesen her i Staden, som var Stamfader til de jydsk Proprietairer af dette Navn, og som gjorde meget af denne Ret. Vildtbrysterne vilde Kongens Kokke desuden gjerne have, naar de vare fede, for

at anrette paa Taflerne til det saakaldede pannerede Vildt med reven Brød og sød Sauce, hvilket og virkelig var en lækker Ret. De byttede derfor med min Fader og gav ham undertiden Kalvekjød, men mest Bagkøller af stort Vildt derfor, hvilket kom særdeles vel tilpas i mine Forældres Husholdning, helst paa den Tid, da vi Barn alle vare hjemme, der stedse holdtes Amme til det yngste Barn, og vor Præceptor spiste hver Middag ved Bordet, hvortil min Moder stegte dem i en Gryde, hvori de gave en meget kraftig og velsmagende Sauce.

Hjortehornene betaltes meget godt, da de raspedes til Hjortetak, som var meget afsættelig til Gelé, som, forend den saakaldte Is opkom, var en Efterret ved alle Gjestebud, og i Sygdomme paa den Tid anbefaledes af alle Læger, naar der kom kun lidet Vin til.

Alle skulde desuden da have Hjortetak til deres Kaffe; og den Tid vidste man enten ikke, at et lidet Stykke saltet Flyndreskind klarede den lige saa godt, eller man var for pæn til at komme det deri.

Alt dette har jeg kun anført for at gjøre det begribeligt, som mine Forældre har fortalt mig, at Beløbet af disse Jæger-Retter og Hjortehorn havde betalt deres Hus, efter den Bog, som min Fader havde ført derover i de Aar, de havde oppebaaret samme, — og saa vist er det, at Guds Velsignelse gjør rig uden Moje.

Ved den Forandring, som skete ved Hoffet 1770 under det Struensee'ske Ministerium, ophørte alle Sportler, og alle Betjentene kom paa en vis bestemt Løn; det ophørte derfor og fra den Tid med disse Deputater.

Min Moster, Provstinde Anna Sabina Kierulf, om hvem jeg tilforn har talet, døde den 26. Dec. 1799. Hun var født den 31. Marts 1718 og var den eneste af min salig Moders 3 Sødskende, som overlevede hende. Hun havde 2 Gange været gift, første Gang $\frac{1}{2}$ Aar med en Capitain Refdal, som forliste med Skib og Mandskab paa en Rejse til Vestindien, men efterlod hende dog i en temmelig god Forfatning, anden Gang med Provst Diderich Kierulf, Sognepræst i Slangstrup, efter hvem hun blev Enke i Martii Maaned 1782. I begge Ægteskaber havde hun intet Barn

havt. Hun nedlagdes hos min Moders Levninger paa Helliggejstes Kirkegaard den 31. Dec.¹⁾

Samme Aar, hun blev Enke, tog hun ind til Staden, hvor hun lejede Værelser og førte sin egen Husholdning til efter min Søsters Død, da hun drog ind til min Moder; men da hun og ved Døden var afgangen og Huset solgt, lejede hun Værelser i Frederiksberggaden, i hvilke hun døde efter et Par Dages Sengeliggende.

Provst Kierulf var en vel begavet og exemplarisk Præst, agtet af enhver, som kjendte ham, for hans Kundskaber, Accuratesse og Retskaffenhed, og yndet af hans Menigheder, som bar sand Højagtelse for ham. Adskillige Gange kunde han have faaet et bedre Kald end Slangerups, hvori han havde tjent fra Capellan af; men dels havde han, da han blev Sognepræst, hvilket han endel Aar var, meget gode Tiender, og dels var der til dette Kald ingen Avling; og dette sidste var nok især det, som bevægede ham til at blive, hvor han var.

Indtil han kom til Slangerups Capellani var han Informator til Provst. siden Consistorialraad, Garboe i Tikjøb hans eneste Søn, og da min Moder som Provstindens Paarørende var der i Huset til hendes Bryllup, og hendes Søster jevnlig kom der i Besøg, saa lærte han derved at kjende denne Enke, og ægtede hende ved hans Befordring til Præsteembedet. Heller ikke tog han fejl i sit Valg; thi hun blev ham en dydig og brav Kone. Imellem mine Forældre og ham var et Venskab, som imellem Svogre ikke er almindeligt, dog kom de i de sidste Aar kun et Par Gange om Aaret sammen, fordi Hoffet i de senere Aar laa paa Frederiksberg om Sommeren, hvorfra min Fader ikke kunde være, og Provst Kjerulfs ualmindelige Fedme gjorde ham Rejsen fra Slangerup til Kjøbenhavn, skjønt det kun var 4 Mile, noget besværlig; han havde desuden for Ildebrands Skyld Frygt for at være fra Hjemmet; dog kom han gjerne ind til Staden til min Faders Fødselsdag den 17. Sept., paa de 2 sidste Aar nær, hvilken blev os Børn derved mere festlig, da baade han og hans Kone holdt meget af

¹⁾ I Wibergs Præstehistorie III, 132, kaldes Anna Sabine Dues 1ste Mand Styrmand Jacob Rifdal; Provst Kierulf døde 30. Marts 1782.

os, hun var munter, og han krydrede Samtalen med artige Fortællinger, hvortil han havde meget gode Gaver.

Hans Fedme fremskyndede uden Tvivl hans Død, som indtraf efter faa Dages Svaghed mod Enden af Martii Maaned, som min Fader var død i Januari, og da hans Kone sendte i hans Sygdom Bud ind til min Moder og bad hende komme ud til sig, rejste hun paa vor Opmuntring derud med vor Søster, blev et Par Dage hos hende, indtil Manden var død, og lod sin Datter tilbage, som var der næsten hele Sommeren, hvilket vi endog troede at kunne have blevet godt for hendes Helbred, som da havde begyndt at svækkes.

Ved Helliggejstes Kirke, som mine Forældre altid havde søgt, fordi de forhen stedse havde opholdt sig i Sognet og ikke vilde genere sig ved Slotskirken, hvor der ikke ugentlig, men kun imellem Stunder var Altergang, var en Capellan ved Navn Wulf¹⁾, hvis Skriftestol de formedelst de jævnlige Omvexlinger med Sognepræster endel Aar havde gaaet til, skjønt han ellers var en slet begavet Mand, der i hans yngre Aar havde faaet dette Embede, fordi hans Fader da var Raadmand og meget vel anset, ligesom han og var bekjendt for en Mand, der sørgede mest for sin Gane, skulde f. Ex. have de første grønne Ærter, som Aaret frembragte, købte selv, skjønt han var gift, ferske Kjødpølser, som bragtes ham i Huset, hvilket jeg engang, da jeg kom til ham for Confirmationen, har set; og adskillige havde desuden Prøver paa, at han var en egennyttig Mand.

Alt dette kunde vel i sig selv være mine Forældre det samme; thi de kom kun i Hojmesse og aldrig i hans Aftensangs-Prædikener, som desuden ingen kunde høre, fordi hans Mæle var meget tykt. Hvorledes hans Taler iøvrigt vare, vil bedst kunne bedømmes af den følgende Begyndelse til en Præken, som han skal have holdt kort efter Frederik den 5tes Død: »Prækestol! hvorfor er du saa sort? — Kong Frederik 5te er død. — Alter! hvorfor er du saa sort? Kong Frederik 5te er død. — Orgelværk! hvorfor er du saa sort? Kong Frederik 5te er død.« — Og har man hertil lagt: »Mine

¹⁾ Jacob Wulf, født 1703, død 1773; Wiberg, Præstehistorie II, 149.

Vanter! (om Vinteren prækede han altid med et Par sorte Flojels Vanter) hvorfor ere I saa sorte? Kong Frederik den 5te er død.«

1769. Denne Sommer og Vinteren derpaa var den sidste, da Civile bar Kaarde uden ved en eller anden Højtidelighed; mig blev det og det samme, thi jeg havde da alt længe været kjed af min, som i sig selv kun generede.

Den 20. Juli 1769 blev jeg derpaa indskreven blandt Studenterne, og herskede da endnu den Uskik, som var saa uanstændig for dem, der havde lagt sig efter Videnskaberne, at de, som Aarene tilforn vare komne til Academiet, stillede sig paa Stentrapperne udenfor det saakaldte Consistorii-Hus paa Studiigaarden og sloge de Unge, som kom ud fra Indskrivningen, i Nakken eller Ryggen.

Ifølge en ældgammel Rettighed havde Kjøbenhavns Skole, som blev først indskreven, altid passeret frit; dette skete ogsaa nu, men jeg, som var privat dimitteret derfra med Rectors Testimonium, henregnedes og til Skolen og passerede urørt igjennem dem med Hilsen og Contrahilsen. Ellers var Slagsmaalet, som denne Eftermiddag fortsattes med nogle af de andre Dimitterede fra danske og norske Skoler, usædvanligt, helst et Par af dem, som vare Jyder, tillige voxne og stærke, af hvilke den ene især derfor blev banket, fordi han, der bar Haarpung, som alle Civile den Tid af slet sort Siiketøj, havde en af blommet, hvilket rigtignok stikkede meget af, men dog lige saa lidt kunde være justa belli causa, som saa mange andre blandt Regenterne; og han hævnede og sin blommede Haarpung med de drojeste Slag af hans senestærke Arme paa hans uædle Angribere, hvilke han snart laa under. snart oven paa, under det store Træ, som endnu staar paa Studiigaarden uskadt, skjont mange Bomber faldt ned paa den under Bombardementet i September 1807.

Strax paa det nye Aar 1774 blev jeg af en Ven af min Fader anbefalet til Conferentsraad Luxdorph, 1ste Deputeret i det danske Cancelli, som lovede mig Plads som Volontair sammesteds, hvortil og 14 Dage derefter gaves Lejlighed i Archivcontoiret, hvor jeg indfandt mig første Gang den 17. Januari 1774, og siden hver

Formiddag og Eftermiddag. Aftenerne anvendte jeg mest paa Studeringer, især Lovkyndighed, og det Bekjendtskab jeg havde forskaffet mig, gjorde, at jeg den 1ste Martii s. A. blev valgt til ordentlig Medlem af det juridiske practiske Selskab.

I Cancelliets Archivcontoir var Registrators Forretninger: at holde Registre over alle der indkommende Sager, udlevere til de andre Contoirer af disse, efterhaanden som anteacta behøvedes, modtage disse igjen fra dem, lægge dem paa de behørigte Steder o. s. v., Copisternes derimod at indføre i Registranterne alle Expeditioner m. v. Dette sidste skulde jeg som Volontair og gjøre, men da jeg snart blev kjed af det kjedsommelige Arbejde at indføre Bestallinger, Testamenters Confirmationer og andre Bevillinger, af hvilket Arbejde jeg saa, at intet kunde læres, gjorde jeg mig god Ven med Registrator¹⁾, som var en meget activ og accurat men ustuderet Mand, ved at gjøre mig bekjendt med det Sted, hvor enhver Pakke af de Sager stod paa Hylderne, hvoraf dagligen udleveredes og igjen sattes de couranteste Ting, og gaa ham derved tilhaande, hvilket kom ham vel tilpas, da han behøvede megen Tid til hans egne Commissioner, hvoraf han havde en Mængde. Her ved vidste jeg igjen at fritage mig for det mig modbydelige Registrantararbejde og skaffede mig derimod at bestille med de ældgamle Sager i Archivet selv.

Her var Kilder nok til at hente Efterretninger til en og anden Del af Fædrelandets Historie, hvoraf jeg og for mig selv samlede nogle; men det gjorde mig ondt, at der ikke altid var Lejlighed for mig til at optegne, hvad jeg læste.

Vare mine Forretninger saaledes skjont ikke ubehagelige, og var jeg skjont meget yndet af Archivarius selv, Justitsraad Brock²⁾, en meget ærværdig gammel Mand, saa saa det dog langvarigt ud med min Forfremmelse. Jeg var den yngste Volontair i Cancelliet og havde ikke nogen Adgang til dem i Collegiet, som kunde gjøre noget til min Befordring; men Forsynet, som ved Udveje, hvor vi kortsynede ingen se, aabnede mig én. da jeg mindst ventede det.

¹⁾ Hans Christian Knudsen, Registrator 1771—80, da han blev Archivar (Jørgensen, de danske Rigsarkivers Hist. S. 167).

²⁾ Jens Brock, f. 1713, Archivar 1771, død 1780 som Etatsraad (Anf. St.).

Indfødsretten udkom den 29. Januar 1776. De mange Naturalisationsbreve, som igjennem den 2den Deputerede i Cancelliet, Conferentsraad Aagaards Contoir skulde udfærdiges. og det inden en vis Tid, udfordrede et Menneskes ganske Arbejde. og en aldrende Cancellist, som tillige var saakaldet Lehnsskriver og som skulde have med Adeliges Naturalisationsbreve at bestille, anbefalede mig til forstnævnte Post hos Aagaard, fordi jeg nu og da havde gaaet ham til Haande, naar hans Forretninger vare ham overlegne. Saa sandt er det, som det gamle Ordsprog siger, at villigt Barn har Brød i Munden.

Jeg blev nu af Cancelliet foreslaaet til at udfærdige Indfødsbrevene mod 150 Rdr. aarlig Løn, som var den sædvanlige for en Copist, hvilket dog kun skulde vedvare i det længste i 2 Aar. Dette blev af Kongen bifaldet den 15. Febr. 1776, og under 10 Maj næstefter blev jeg udnævnt til Cancellisecretair med fri Bestalling. Da jeg den Gang ikke var 22 Aar gammel, var ikke i mange Aar nogen i saa ung en Alder blevet det, som jeg, siden Grev Holstein til Ledreborg, der døde som Overjægermester; men hans Fader var og den Gang Oversecretair i Cancelliet.

1783. Uagtet jeg saaledes havde Bestalling paa mit nye Embede¹⁾, vedblev jeg dog mine sædvanlige Forretninger i Cancelliet efter Aagaards Forlangende indtil den 7. Novbr. 1783, da jeg tog Afsked derfra, og tvivler jeg ikke paa, at jeg gjerne kunde have blevet der Naadsensaaret igjennem, naar jeg havde lagt an derpaa. Cancelliet forlod jeg ikke uden Følelse; jeg havde der, som forhen er anført, haft mange fornøjelige Timer. Gehejmerraad Luxdorff havde vist mig megen Yndest, indlod sig altid, naar jeg kom ind i Contoiret til ham med Forestillinger til hans Underskrift, i Samtaler med mig, modtog mig, naar jeg undertiden om Aftenen gjorde ham et Besøg, meget gunstigen, taledede gjerne om videnskabelige Ting, og ellers fortroligen med mig, saa at disse Samtaler endog vare lærerige for mig; adskillige Gange bad han mig om Vinteren (thi om Sommeren laa han paa sit Landsted i Nærum) om Løverdags Middag til Bords, den eneste Tid han havde Selskab hos

¹⁾ Som Secretair ved General-Kirke-Inspections-Collegiet.

sig. Dette bestod af Cancelliets tvende Expeditionssecretaire, Bartholin, Cancellisten i hans eget Contoir, Conferentsraad Erichsen, Deputeret i Rentekammeret og Bibliothekar ved det store kongelige Bibliothek, og nogle faa Professorer eller Lærde, snart en, snart anden. Maaltidet var tarveligt; han kaldte det at spise Øllebrød og Sild hos sig. Den første Ret var og altid Æggesøbe med Spegesild til og revet Brød, herpaa fulgte en Oxesteg og en Ret Fisk eller Kage; men det krydredes med de behageligste Samtaler, som han selv vidste at indlede, underholde og afvexle med lærerigt Alvor, vittig Skjæmt og artige Anecdoter. Efter et Par Timers Forløb gik enhver til sit.

Som Lovkyndig, Philolog og især som latinsk Poet vil Bolle Willum Luxdorph vel ikke saa let blive glemt, men de Blomster, som jeg kan strø paa denne værdige Mands Grav til Tak for den Yndest, han viste mig lige til hans Død, ere: her at indføre et og andet om ham, som ikke findes andensteds, og at udtegne nogle Træk af hans Character, som maaske ellers kunde gaa i Forglemmelse.

Det udvortes var hos Luxdorph, helst i hans ældre Aar, intet mindre end fordelagtigt; aldrig saa han efter mit Ojesyn bedre ud, end da jeg saa ham ligge Lig, hans Profil lignede da noget et Cicerohoved. Han var liden, skjæv, havde grove Ansigtstræk og en haard, ubøjjelig Stemme. Hans Klædedragt var næsten for slet, hvilket om Sommeren, da han altid gik med en gammel, mørkegrøn eller graa Kjole, faldt især i Øjnene fra den Tid han fik Dannebrogordenens Stjerne paa den. Til at pynte sig havde han maaske aldrig haft Lyst; men noget bidrog vel og dertil, at man i Luxdorps yngre Aar temmelig havde fulgt den Sætning: *Forma viros neglecta decet*. Hertil kom, at hans Vilkaar indtil hans senere Betjeningsaar, da han blev første Deputeret, hvilket skete ved Forandringen med Cancelliet i Struensees Tid, altid havde været meget knappe. Efter Faderen, som var Oberst af Character, havde han vel for mange Aar siden arvet Gaarden Morup i Sjælland, hvorfor og et af hans første Embeder var at være Landsdommer; men derpaa heftede Gjæld, og Herregaarde i Sjælland indrentede den Gang kun lidet. I ingen Mands Hus kunde

det gaa jevnere til end i hans. og i nogle og tyve Aar boede han i gamle, maadelige Værelser i en Gaard i Snaregaden, hvor han og døde. I de sidste Aar lagde Værten nogle Gange paa Lejen, men han vilde dog ikke flytte for hans Bøgers Skyld, som han sagde; men for mig tilstod han rent ud, at Hovedaarsagen var hans faa gamle Meubler, i hvis Sted han maatte have anskaffet nye og flere, naar han kom i andre Værelser.

Han var en meget uegennyttig Mand, havde altsaa ikke mere end hans Løn; i Bøger satte han meget, hvilket hans Kone af Forstand var eftergivende nok til ikke at indvende noget imod, skjønt der undertiden ikke sjelden manglede Penge dertil, især visse Aar. Paa sit Landsted i Nærum anvendte han og noget. Dette var om Sommeren hans Tusculum, og Roser af alle Slags var her et af hans Morskaber i Haven: faa Aar før hans Død solgte han det Hans Kone, Ane Bolette Junge, Datter af en Conferentsraad, hvis Omstændigheder havde været maadelige, medbragte ham intet uden, hvad der sjeldnøst erholdes ved Ægteskab, Dyd, Forstand, Fromhed, samt en jevn og husholdersk Tænkemaade. I Ungdommen havde hun desuden været smuk. De elskede hinanden oprigtigen. Vel var jeg nogle Gange i Selskab med hende, har endog spillet Kort med hende paa et tredie Sted, og det Bekjendtskab, jeg ved disse Anledninger fik til hende, bestyrkede mig i den Højagtelse, som jeg længe havde baaret for hende ifølge alt hvad jeg havde hørt om hende; men jeg beklager, at min egentlige Omgang med Manden i hans Hus ikke begyndte forend kort efter hendes Død. De havde aldrig havt Barn sammen, saa at Navnet Luxdorph som adeligt uddøde med Gehejmraaden. Familien nedstammede fra en Bonde i Jylland, men var adlet 1679¹⁾.

Luxdorph og hans Kone vare begge meget religiøse, de gik de fleste Helligdage i Kirke baade til Højmesse og Aftensang. ja endog i Fastepreæken, naar den Tid var: men Hovedsagen var, at de udøvede den Religion, hvis Lærdomme de saa gjerne hørte foredrage.

Da Luxdorph fik det hvide Baand, for hvilket han uden Tvivl

¹⁾ Jvfr. Personalhistorisk Tidsskrift I, 52, Stamtavlen.

havde Grev Thott at. takke, vilde han strax rette for sig i Henseende til Udgifterne derved, som var imod 500 Rdlr.; derfor laante han Pengene dertil af Kammerherre Suhm mod haandfaaet Pant af alt hans Solv, og denne, som kjendte hans Delicatesse, turde ikke vægre sig ved at modtage det.

Det Asiatiske Compagni kom i Proces med en Kjøbmand fra Ostindien; de voldgave paa begge Sider Sagen til 4 af den Tids bedste Jurister, som ikke kunde blive enige om Dommen. Parterne valgte nu Luxdorph til Opmand, hans Dom faldt ud til Compagniets Faveur, som siden forærede ham en smuk Gulddaase, og denne gav han strax efter hans Kones Død til Lægen Prof. Saxtorph, som havde gaaet til hende i hendes Sygdom. Efter en Tegning af Wiedewelt lod han gjøre en Urne paa et Postament, begge af Træ og malede som Marmor; paa Urnen stod hans afdøde Kones Navn med Indskrift: *Amabilium reliquia*. Paa Postamentet var malet en døende Fruentimmer-Figur og derunder: *The saint sustaind it, but the women died*. Denne stod bestandig i hans inderste lidet Cabinet, hvor der hang nogle faa, mest Familie-Stykker. Monumentet gav han ved sit Testamente til Kunstacademiet, ligesom til Videnskabernes Selskab i Kjøbenhavn, hvis Medlem han var, den Guldmedaille, han havde vundet for det bedste latinske Digt over den svenske Konges Marsch over Beltet, efter Udsættelse af Videnskabernes Selskab i Stockholm. At Luxdorph ikke gav sin udsøgte Bogsamling, hvori vare mange sjeldne Bøger, og i en stor Del af hvilke han havde gjort egenhændige Optegnelser, til offentlig Brug efter hans Død, og kunde taale den Tanke, at disse, som han i saa mange Aar med saa megen Flid-og tildels stor Bekostning havde samlet, skulde ved Auction adsplittes, har mange undret sig over; helst han faa Aar før hans Død var kommen ud af al Gjæld og ikke havde uden Udarvinger; hvilket endnu mere maa lægges Thott til Last i Henseende til hans Bibliothek, det største private, der maaske har været i Europa, skjønt det i Henseende til Valget af Bøgerne uden Tvivl stod langt efter Luxdorphs og hvilket han med alt det øvrige, han ejede, testamenterede til hans Paarørende Kammerherre Reedtz, siden Reedtz-Thott, en bekjendt Tosse, hvis Dumhed endog

gik saa vidt, at han under Auctionen over det Thottske Bibliothek besværede sig over, at det derfor ikke var udbragt til nok, fordi Catalogen, da den kom i Trykken, ikke var udgiven paa Latin, Tydsk, Fransk og Engelsk. Hvad Luxdorph angaar vil jeg til Undskyldning for ham kun anføre dette, at det var hans faste Princip som han efter Overbevisning havde antaget, at man ved Testamenter aldrig burde gaa sine lovlige Arvinger forbi; og har dette ikke bestemt ham til Bøgernes Salg, saa ved jeg ikke Aarsagen.

Kobberet, som staar foran Luxdorphs Carmina, er en Compliment til Thott, da det sigter til, at en Major Dagen efter den 17 Januar 1772 blev udsendt til ham til Gaunø, hvor han som afskediget Statsminister opholdt sig, for at hente ham ind til Staden for at restitueres i hans Embeder¹⁾, og Luxdorphs Index tabularum pictarum et cælatarum, quæ longævus repræsentant, som udkom 1763, er endnu en større, da Greven er den yngste af alle Oldingerne. Ideen til at slutte Bogen med ham er tagen af det, som pag. 14 i Bogen anfores om Cardinal Fleurus' Kammertjener, som kort før denne 90aarige Mands Død lod ham spise med 12 Personer, alle ældre end ham, og den ender med dette Vers under Thotts Navn:

*Prisca fides annos Tibi proroget, Optime! sitque
Æternum in cineres Dania grata tuos!*

Luxdorph var en af Commissarierne i Sagen mod Caroline Mathilde, Struensee og Brandt; dog skal han ikke have voteret i Sagen mod den sidste, fordi han var ham noget paarørende, og af denne Aarsag vilde jeg aldrig spørge ham selv derom. Kort efter at Commissionen over forommeldte var sluttet, opdagedes det, at der gaves Udskrifter af Acterne, hvilket paa det nøjeste blev undersøgt. hvor de kunde komme fra, da alt var foregaaet under største Hemmelighed. Det kom derved op, at de vare udkomne ved den Lejlighed, at En, som havde afskrevet dem til Luxdorph, havde

¹⁾ Thott fremstilles paa dette Billede, i hvis Baggrund man ser Gaunø, i antik Dragt, dog med Elephantordenen, udstrækkende Haanden efter det Brev, som en ligeledes antik costumeret Krigsmand (Major Malleville) rækker ham.

taget en Gjenpart deraf for sig selv og Undersøgelsen standsede, fordi Luxdorph rent ud erklærede, at han ansaa sig berettiget til at have en Gjenpart deraf, ja, at det endog havde været fornødent for ham at forskaffe sig den til hans egen Retfærdiggjørelse i mulige Tilfælde i sin Tid.

Luxdorph havde et opvakt Hoved, en sjelden Dømmekraft, en ualmindelig Vittighed og en særdeles god Hukommelse. Han var oplyst Christen, god Philosoph, tænkende Lovkyndig, temmelig Lingvist, endog i det Islandske, fortræffelig Philolog, ypperlig latinisk Poet (hans Carmina og mange andre latinske Vers vidner om dette), og i de sidste Aar læste han og meget Græsk, i hvilket han samlede *Christianismum e Platone*. Ligesom mange af hans mindre Vers viser hans heldige Gaver til Epigrammer, saa var hans Stil, endog i dansk Prosa og næsten i alt det, han skrev, den kjærnefuldeste og mest concise, jeg har kjendt. Han skrev kort og fyndigt; endog hans Bogstaver, som han erklærede selv at have dannet, havde en vis Originalitet, vare tydelige og naar hans Pen ikke var meget slet, i det mindste i mine Øjne meget gode. Han havde altid været meget kortsynet, maatte derfor og have Bøger og Papirer, uden hvilke man næsten aldrig fandt ham, tæt op til Øjnene, eller disse lige nede paa dem. Paa denne Maade kunde han lige til sin Død læse den mindste Stil eller Tryk endog i Tusmørke. Af et Slags Egenhed eller Frygtsomhed, hvilken sidste Egenskab var et Grundtræk i hans Character, vilde han ikke lade sit Navn sætte paa Titelbladet af hans Carmina, førend Forlæggeren Gyldendal ved den 2den Udgave deraf næsten tvang ham dertil for at skaffe den Debit. I det hele havde han og saa liden Selvtillid, at han som oftest lod andre, om hvis Indsigter han var overbevist, igjennemse, hvad han skrev, førend det kom fra ham. Der var en aldrende, fattig Student ved Navn Schou, som var en lærd Karl, især god Philolog; denne havde megen Adgang i Luxdorps Hus og understøttedes af ham som hans Bibliothekar o. s. v. Denne havde han megen Tillid til, og raadførte han sig gjerne med ham i alt det Videnskabelige, han skrev. Han hjalp ham tilsidst til Klokkerembedet ved Helliggejstes Kirke, i hvilket han døde faa Aar før Luxdorph.

I en Lommekalender in 8vo, gjennemskudt med rene Blade, som han altid bar hos sig, optegnede Luxdorph dagligen Vejret, det fornemste, som indtraf, om en eller anden Bog, han havde læst, eller i Mangel deraf, hvor han havde været i Selskab, eller hvem der havde besøgt ham. og ved Helligdagene et Udtog af de Prædikener, han havde hørt, endog naar disse havde været meget maadelige. Saalænge han levede, fik ingen disse Kalendere at se, men efter hans Død kom de i Justitsraad Bartholins, og efter dennes Død i mine Hænder. Af disse, som begynde med Aaret 1770 — hvilket især har været mig kjær, formedelst de fra den Tid begyndende mærkelige Tildragelser — og ere skrevne med hans egen Haand til et Par Dage før hans Død 1788, har jeg udtaget alt mærkeligt, og for Eftertidens Skyld tilføjet de Oplysninger, jeg med Vished kunde give, samt tillagt et Register. Disse Almanakker og mine Udskrifter deraf ere og iblandt mine Haandskrifter snart de, som ere mig de kjæreste. Med Luxdorps Frygt-somhed og Forsigtighed kan jeg iøvrigt ikke rime det sammen, at han tillod sig i disse Kalendere at optegne saadanne Ting, som det kunde have blevet ham yderst ubehageligt at være komne for andres Øjne (hvilket ved Tab eller Fravendelse, eller naar andre kunde komme til at kige deri, let kunde have sket), og endnu mere, at han glemte dem fra Aar til andet, hvorved de endnu lettere i hans levende Live kunde have kommet i fremmede Hænder. Kammerherre Suhm, som tilligemed Justitsraad og Raadmand Lange, der tilforn i mange Aar havde været Cancellist i Luxdorps Contoir, var Skifte-Commissarius efter ham, og til hvem han ved sit Testamente gav endel af sine Haandskrifter, fik aldrig disse Kalendere at se. Suhm var desuden den Mand, som jeg med Overbevisning ved, at Luxdorph mindst havde betroet dem til. Havde han nogensinde faaet dem i Hænder, tror jeg og, at han for sin egen Skyld havde brændt dem, i det mindste afrevet visse Blade, hvor han selv er nævnt baade som Mand og Skribent. Nyerup. Udgifveren af den liden Octav *Luxdorphianu*, hvori han leverer Luxdorps Optegnelser i de Bøger, som Suhms kjøbte efter ham, fik, som vel var, ikke heller fat paa dem. Luxdorps Forsæt har uden Trivl været, at disse Kalendere, endnu medens han

levede, skulde have været brændte, hvilket dog Tid efter anden blev udsat og derfor aldrig skete¹⁾. For de Følgers Skyld, som slige Optegnelser kunne have, vil jeg iøvrigt aldrig raade nogen at gjøre saadanne, mindst i Almanakker; og undrer jeg mig over, at det bekjendte om Griffenfeldts Almanakker ikke ved denne Lejlighed er faldet Luxdorph ind, skjønt dette, som er mig det ubegribeligste i denne store Statsministers Historie. langt fra ikke var casus similis.

Luxdorph var over 60 Aar, da han fik Mæslinger, og overstod dem meget heldigen. Da han var kommen ud derefter og spiste en Middag ved Kongens Taffel blandt andre med General Greve Rantzau Ascheberg, bekjendt af den 17. Januar, sagde denne til ham i Anledning af Mæslingerne: *De toutes les façons de faire le jeune homme vous avez choisi la plus pire.*

Om Aftenerne kom jeg jevnligen til Luxdorph; han sad da gjerne med Cancelli-Papirer eller og med Bøger for sig, i sidste Fald lagde han dem bort, men i første Fald beholdt han dem i Haanden, og vore Samtaler, som jeg af Agtelse og som den, der kjendte ham nøje, altid lod ham begynde, vare da afbrudte og lakoniske. Undertiden havde han den Fortrolighed at tage Anledning af de Embedspapirer, han læste i, maaske for at prøve mig; men undertiden virkelig og af Tillid, ja undertiden — og hvorfor skal jeg fordølge, hvad jeg tydelig mærkede? — for at vide, om mine Tanker stemmede med hans, og i saa Fald sagde han det rent ud. I alle Tilfælde iagttog jeg Modestie og Betænksomhed; men hvor jeg oprigtigen tilstod min Uvished, havde jeg Exempler paa, at han ikke den Gang kom frem med sin Mening. Da jeg var bleven gift og vi havde faact Børn, var han saa kjærlig, naar jeg gik, at bede mig hilse min Kone; han kyssede mig da og sagde: »God Nat, søde Far,« som gjerne var Tiltalen til hans Venner.

Den 9. August 1788 gjorde Luxdorph en Landreise til Ørholm, og den 11. kom han igjen til Kjøbenhavn. Samme Aften fik han

¹⁾ Luxdorfs Almanakker findes nu dels i Gehejmearchivet, dels i det kongelige Bibliothek; de indeholde adskillige interessante Optegnelser og kunde nok fortjene at offentliggjøres i Uddrag.

et Anstød af Colik, som vedvarede hele Natten og Dagen derpaa forarsagede Brækning, hvorover Professor Saxtorph blev hentet; men Morgenen derpaa den 13. Augusti imellem 7 og 8 hensov han. Fra den Tid han solgte sit Landsted i Nærum havde han Sommer-værelser paa Ørholm hos Conferentsraad Rheders Enke, en gammel fornuftig Kone, med hvem Suhms Familie og Luxdorph allerede i hans Frues Tid havde haft megen Omgang.

Det eneste Vers, som jeg ved, man har trykt af Luxdorph paa Dansk, er hans eneste Satire „*Tossernes Lyksalighed*“, som endnu i dette Aar 1808 er indrykket i den 2den Del af Professor Sanders Odeum eller Declamerkunst; men da man deraf ikke kan slutte sig til hans Stil i Prosa, i Breve og i daglig Omgang med hans Venner, men jeg tilfældigvis er Eier af tvende hans egenhændige Breve til et Par af dem i hans yngre Aar, tager jeg saa meget mindre i Betænkning at indrykke dem her, som de ellers letteligen kunde forkomme.

Det ældste er til hans Cousine, Conferentsraadinde Bartholin, født Eichel, paa Herregaarden Aastrup i Sjælland. Den Tid var det endnu Mode at brodere Breve, helst til Fruentimmer med Fransk.

»Madame

Ma tres honorée
et tres chere Cousine!

Cancelliet den 12te
Januarii 1751.

Nu sidder jeg her, det er ganske vist andet end at gaa og svinke paa Aastrup. Dog, som der er mestendeels altid noget godt ved det onde, saa træffer det sig just nu saa lykkeligt, at jeg intet har at forrette, saaat jeg kan foretage mig den allerbehageligste Tidsfordriv, som jeg kan ønske mig, næst at nyde kjære Fru Cousines angememme Nærværelse, nemlig skriftlig at holde Hende paa en kort Tid med Selskab for at takke saa oprigtigst som skyldigst for saa megen min Kone og mig bevist uforskyldt Godhed, og tillige af Hjertet at ønske Hende til Lykke med forestaaende Fødsels Dag, paa hvilken med mange flere jeg under og ønsker Hende al optænkelig Guds Velsignelse og Lyksalighed.

	Gid Lykken som en gunstig Fe
Det samme	Paa Dig med blide Øine se,
ønsker	Og aldrig, aldrig te sig sur,
Ane Bolette	Men bruge patte de velours,
Luxdorph.	Din kjære Mand fra Sorrig fri,
	At han som en serein Bibi

Disse Vers har jeg min Tro selv gjort; men, der maa være en slem Carabosse, som er bleven min Uven, og hindrer min Gejst, at den ikke kan komme videre. Ellers, sandt at sige, saa er Klokken slagen 2, jeg er sulten, i Eftermiddag har jeg meget at gjøre, og i Morgen tidlig rejser Frue Weyse, Ma Soeur, Hofnej Justits-Raaden og Bartholin ud til Dem. Vor Herre føre dem vel frem, det ønsker

Madame, Ma tres honorée Cousine,
Votre tres humble et tres obeissant Serviteur
Luxdorph.»

Det 2det Brev er til Overhofretsassessor og Auctionsdirecteur Bartholin i Christiania, en ældre Broder til den af mig forhen ommeldte Bartholin ved General-Kirke-Inspectionsscollegiet, som vare af Luxdorphs Svogerskab ¹⁾.

Kbhvn den 6te

»Højstærede kjære Ven!

Nov. 1762.

Jeg takker mangfoldig saavel for de tilsendte lekkre »Anchois« som for Hans meget angennemme Brev. Det forholder sig rigtig saaledes, at, da Hans Broder vilde haft Ansøgningen tilbage, gjorde min Velbaarenhed Beslag derpaa, efterdi det er en Sag, som ene og allene hører til Cancelliet, og ikke igjennem noget andet Departement bør eller maa forestilles. Det kan vel være, at man har lovet kjære Ven at faa det afgjort paa en god Maade; men saadant Løfte, om det var alvorlig ment (som Fanden sagde om Fogden) er vistnok ikkun sket af Kjærlighed til kjære Vens Person, at Ham intet skulde afgaae, men ej af Kjærlighed til hans Tjeneste; thi

¹⁾ Gehejmeraadinde Luxdorphs Moder var en Bartholin.

hvordan rimer det sig sammen, at ville mage det paa det bedste og at ville have sin egen Auctionsforvalter. Dette synes mig er at mage det paa det værste, som det endelig er altsammen.

Den Alteration kjære Ven fik over et Rescript ang: de Geistliges Auctioner, skal snart forsvinde ved et andet Rescript (nam clavus clavum trudit) af 10. April 1762, der tydelig deciderer, at Rescriptet af 1738 ikke ved noget senere er ophævet.

Jeg blev i Førstningen ret en peine for Stødt, som jeg kjender, siden jeg tænkte at Sk... i Brevet betydede Skjælm eller Skurk; men da jeg erfarede, at det kun vilde sige Skidt, blev jeg rolig igjen; og ved jeg, sandt at sige, ikke, hvorfor Pipper vilde tage sig noget deraf. Jeg erindrer mig, at Professor Obelitz engang var i værre Omstændigheder. Han skulde læse for Gehejmerraad Holstein en islandsk Historie, som Paus havde oversat. Efterdi Hovedmanden deri havde et overmaade plumpt Navn paa Dansk, saa drejede Obelitz det paa saa mange Maader efter tydsk og fransk Accent, og mumlede saa sagte i Skjægget, at Gehejmerraaden paa det sidste spurgte: hvad Manden hed? Hvorpaa da Obelitz rent og tydelig svarede: »Skide, Jeres Excellence!«

Det skulde gjøre mig meget ondt, om Tullin forsømede sine Vers for sine Malerier, thi hvad kan de nytte os hernede? Jeg skulde dog tænke efter Horatii Ord: »Ut pictura poesis erit«, at just Malerierne kan give ham Materie til Vers. I det mindste gaar det ham vist nok ikke som Willarst¹⁾, der, efter at have gjort et prægtigt Prospect af Kjøbenhavn, sagde: »Nun muss erst der Kopf arbeiten«. Hvorpaa han, efter at have grundet en Times Tid, opfandt denne sindrige Inscription: »De Coonigliche Stadt Kopenhagen.«

Jeg længes meget efter at se kjære Ven til Foraaret, haaber at Han vil finde Nærum kjøn.

Vale et ama Tuum Totum Luxdorph.:

Neden under dette havde Broderen, som Luxdorph gav dette Brev at bortsende, skrevet:

¹⁾ Otto de Willars nævnes i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede som kongelig Maler; Weilbach, Konstnerlexicon S. 749.

»Allerkjæreste Broder!

Du ser af ovenstaaende, at jeg har taget de fornuftigste Measures, idet jeg ej har adresseret mig til Kammercollegium. Vel har jeg leveret dit Brev til Kammerraad Waager, paa det han kunde deraf overtyses om, at Du ej var uerkjendtlig for hans Honnetteté. men jeg gjorde tillige Excuse, fordi jeg ej kunde indgive den af dig proponerede Forestilling. Det kommer nu an paa Udfaldet, men, dette veed jeg, at Etatsraad Stampe og Luxdorph vover et blaåt Øje for Dig.«

Til Oplysning om Luxdorph Brev paa foregaaende Side maa jeg anføre: 1) at Obelitz havde været Hovmester hos Oversecretairen i Cancelliet Gehejmerraad Greve Holsteins Søn og blev derfor Professor juris. Af Luxdorps Mund har jeg hørt: »denne Befordring var et af Holsteins »Vindel Eg«, 2) den Tullin, han nævner, er den bekjendte Poet, som var Viceraadmand i Christiania, og paa den Tid fik Lyst til at male.

Endelig vil jeg her indføre en Fabel, skreven med Luxdorps egen Haand paa et løst Blad, som laa i Tasken af en af fornævnte Kalendere, da det vilde være Skade, om den ellers skulde forkomme.

Fabel.

Endel smukke Folk kom kjørende i en Karet. Disse Folk havde, som alle andre, deres Fjender, hvilke lagde Raad op om at føre dem i Ulykke. En sagde: »lader os med samlet Magt kaste Vognen omkuld.« »Det gaar aldrig an, svarede en anden, Folkene vil raabe om Hjælp, og vi blire grebne paa ferske Gjæringer.« »Kunne vi da ikke gjøre Hestene løbske, at de splittede Vognen ad?« »Det lader sig ej heller gjøre,« blev der svaret, »Tøjet er stærkt, og Hestene saa vel tilkjorte, at Kudskens kan regere dem med et Ord.« »Lad os da passe paa, naar Kudskens træder af i det første Værtshus og stjæle Tømmerne bort.« »Det nytter endnu mindre,« svarede den 3die, »Hestene ere saa vel afrettede, at de ej gaa af Stedet, forend Kudskens sidder paa Bukken; og Kudskens er vel ej saa gal, at han kjører uden Tømmer. Men ville I lyde mig, saa lader os i saa Fald gaa hen og, under Paaskud af at se,

om Hestetøjet er i Stand, forbytte Tømmerne og spænde dem saa forkert, at det kan være lige saa fuldt, som ingen Tømmer var « Dette Raad blev fulgt, Kudsken mærkede det ikke, han kjørte til og faldt i stor Forundring, da hans Spand kom i Uorden og væltede Vognen.

Den 29. Sept. 70.

Naar Læseren underrettes om, at Bernstorff i denne Maaned havde faaet Brev fra Kongen om, at han ikke behøvede hans Tjeneste ved de udenlandske Sager, men dog skulde det være ham kjært, om han vilde blive i Conseillet — hvorpaa han undskyldte sig for dette sidste og fik 6000 Rdlr. Pension; — at Moltke, som og var i Conseillet, erklærede at ville have sin Afsked; at der var udsendt til Hoffet Bestallinger for 4 nye Geheimeraader i Conseillet: Schack, Gähler, Rantzau og Römling — saa vil han let se Anledningen til denne Fabel.

Omtrent et Aar, ifald jeg ikke fejler, førend Luxdorps Død blev Statsministeren Geheimeraad Schack-Rathlow beskikket til Præses i det danske Cancelli. Han skulde nu underskrive alle Cancellibreve. Forestillinger o. s. v., og han gjorde dette i en Linie for sig selv alene oven over den, hvori Luxdorps Navn stod først. Det krænkede ham, uagtet al hans Philosophi og Modestie. Fra den Tid af gik han frugtsommelig med at søge sin Afsked, virkelig fandtes der og efter hans Død blandt Papirerne paa hans Bord Udkast til en Ansøgning derom, som ikke var fuldført.

Da ikke enhver, som kunde læse dette og forstaa Latin, just har Luxdorps Carmina ved Haanden, vil jeg, for at give en Prøve paa hans latinske Poesi, til Slutning her anføre det Vers, som han har sat under den yngre Poul Egedes kobberstukne Portrait, som i sine yngre Aar havde været med Faderen i Grønland, blev siden Professor af Character og Præst til Vartou Hospital, tilsidst fik Titel af Biskop, hvilket Vers jeg har læst med saa megen Fornøjelse, at jeg kan det udenad¹⁾.

¹⁾ Jvfr. Strunk, Samlinger til en beskrivende Catalog over Portraiter af Danske, Norske og Holstenere S. 143; Portraitet er Titeltobber til Egedes Efterretninger om Grønland, Kbh. 1788, 8.

»Nunciet ut Christum, patria virtute suaque
 Paulus Hyperboreis, omnia lætus adit.
 Et maris horrendas glacies, et tesqua sed unum
 Hoc dolet, ulterius non patuisse viam.«

Med den sidste Linie sigter Luxdorph til, at der i Egedes sidste Leveaar blev gjort en kongelig Expedition til Island og derfra mod Grønland for at opdage flere Kyster af dette Land, ved hvilken Egedes Søn, som var Sølieutenant førte et lidet Skib; men som løb frugtesløs af.

De fleste Formiddage var jeg et Par Timer hos Bartholin i hans Bolig paa Vestergade; men den øvrige Tid af Dagen anvendte jeg mest paa Læsning, hvortil hans gode Bogsamling, som han forøgede med endel af de nye udkommende danske og tydske Bøger (franske havde han kun faa af) gav mig god Lejlighed. Bartholin¹⁾, som vel var født i Kjøbenhavn, men tidligen var kommen til Christiania med sin Fader, da han der blev Auctions-directeur, hvilket Embede hans ældste Søn siden fik efter ham, havde i sin Ungdom været Hører ved den latinske Skole sammesteds, men rejste efter faa Aars Forløb ned til Kjøbenhavn og gav sig ind i Aagaards Contoir i Cancelliet, som tilligemed Luxdorph siden skaffede ham Secretairsposten ved General-Kirke-Inspections-collegiet. Skolevidenskaberne skulde vel altsaa have været Bartholins egentlige Fag; men da han havde faaet dette Embede, lagde han sig efter det Tydske og Engelske, og da han var af en sat og alvorlig Character, vare moralske og philosophisk-theologiske Skrifter hans kjæreste Læsning, som han nu og da afbrød med den nyeste Morskabslecture. Da han var en meget religious Mand, practisk Christen, havde det bedste Hjerte, og da jeg først lærte at kjende ham allerede som aldrende Mand, havde mange Aars Erfaring, kunde min daglige Omgang med ham ikke andet end

¹⁾ Auctionsdirecteur i Christiania Rasmus Bartholin, født 1697, død 1762, havde to Sønner: Johan Frederik, født 1722, død 26. September 1784 som Justitsraad, Oberhofretsassessor og Auctionsdirecteur i Christiania, og den her omtalte Mag. Albert Peter Bartholin, f. 1724, Justitsraad, Secretair i Generalkirkeinspections-Collegiet, jvfr. Giessing, Jubellærere II, 1, 64, Tab.

have en god Indflydelse paa min Tænke- og Levemaade. Iøvrigt var han af en frygtsom Character og noget hypochonder, hvilket maaske havde sin Grund i, at han i Barndommen havde været sygelig, eller maaske endnu mere kom deraf, at han næsten hele Dagen sad hjemme og læste eller skrev i sin Slobrok, indtil han skulde enten mod Middag eller Aften til Bords hos andre; og efter eller før disse Maaltider, som vare jevnlige, da han var kjendt i mange smukke Huse, sad han altid ved á l'hombre-Bordet, som han gjerne vilde, skjøndt han de fleste Tider tabte, mest fordi han altid vilde spille. I Spise og Drikke var han iøvrigt en meget ordentlig Mand, ligesom hans Sæder vare, og uden al Tvivl altid havde været, meget strænge.

(1784). Tidernes Tone, Levemaaden, Culturen, hvad man vil kalde det, havde dengang endnu ikke medført, at det Ord »I«, helst i en gammel Mands Mund til en ung, havde noget skurrende: »han« var da det sædvanlige Ord, som de fleste foresatte brugte til deres Underhavende, de fornemme til hinanden indbyrdes, og Ordet »De«, eller den Underlighed, at man skal tale til en Person, som han forestillede flere, havde Tydskheden da endnu ikke faaet saa meget indført iblandt os. Nu derimod (o: 1808) vil en Haarskjærer eller Tjener næppe taale det Ord »han«, og siger man til en Tjenestepige »hun«, er hun ikke bange for at spørge, hvem der er hans hun.

(1784). Braem¹⁾, hvis Fader, en Herremand i Jylland, var bleven adlet 1731, havde i hans Ungdom været brugt i et Ærinde til Frankerig; jeg troer paa en offentlig Handels, just ikke Regeringens Vegne, for at underhandle om en stor Kjødleverance til dette Riges Flaade, hvorfor man og skjæmtvis sagde, at han havde været i en Oxen-Ambassade, og var siden kommen i Generalitetet, hvor han

¹⁾ Gothard Albert Braem, Søn af Conferentsraad Christian Braem til Nørtoorp, var født den 12. Febr. 1711 (Luxdorph har i sine Almanakker baade 1711 og 1712); døde som Gehejmerraad og Overpræsident i Kjøbenhavn den 17. Januar 1788, 78 Aar gammel, jvfr. Adresseavisen 1788, Nr. 25, hvor hans Godgjørenhed omtales; se om ham ogsaa Østs Archiv for Psychologi m. m., II, 184, 201, 207.

tjente sig op til Conferentsraad, indtil han efter 17de Januar 1772 blev Ridder af Dannebrog og Overpræsident i Kjøbenhavn, hvortil det meste bidrog, at der efter den arresterede Grev Brandt fandtes et Par anonyme Breve til ham, hvori han tilraadedes at styrte Struensee, lade ham fængsle o. s. v., hvilke efter begges Fald udkom i Trykken, og af hvilke Braem, skjøndt Brandt noget paa-rørende, var Forfatter. De vare ret vel skrevne, ligesom Braem og var en ganske fornuftig Mand; især viste de megen Iver for Kongehuset og den gode Sag.

Braem var desuden i Rygte som en meget ærlig Mand, skjønt han havde tilsat sine Midler og opspist sin Herregaard i Kyllingefricassée, som skal have været hans kjæreste Spise. Hans Udseende var iøvrigt som en tyk Amagers, hans Væsen ligesaa but, og han var det, man kalder en Buldrian. Det værste var, at dette Væsen fulgte ham endog i Raadstuen, hvor mange gik fra med megen Misfornøjelse over hans Tiltale.

Kort efter at han var bleven Overpræsident, forlod en Figurantinde ved Theatret, ved Navn Morell, som den efter den 17. Januar for den da skete Revolutions Skyld til Ridder og Generallieutenant ophøjede Oberst Køller-Banner havde til Frille, sin Faders, en fransk Violons, Hus, og drog ind til en Tambours Kone, som var Jordemoder, over hvilket Faderen besværede sig hos Magistraten, som lod baade Tøsen og Jordemoderen opkalde for sig; men Køller-Banner lod dem sige, at de ikke skulde agte eller møde paa Raadstuen. Da de nu atter bleve opkaldte med Trudsel om at blive hentede, ifald de ikke kom, løb hun til Generallieutenanten, som skrev et meget hidsigt Brev til Braem, hvilket han, som og var heftig, skjønt aldrende, besværede i samme Tone, hvorpaa hin tilskrev ham et Udfordringsbrev; men andre mere koldsindige lagde sig derimellem, raadede Køller at snakke sig til Rette med Faderen, som let var gjort, og Sagen faldt derpaa hen. Morell blev siden Skuespillerinde, gav Soubrette-Rollerne meget godt, ægtede derpaa Skuespilleren Gielstrup og blev en for sit Spil yndet Actrice¹⁾.

¹⁾ Om denne Sag henvises til J. K. Høsts Hefteskift Politik og Historie I, 305 ff., hvor Køller-Banners Brev af 21. April 1777 til Braem er aftrykt.

Gehejmerraad Schack-Rathlow, der — som jeg forhen har anført — var bleven Præsident i Cancelliet noget over et Aar før Luxdorps Død, var omtrent paa samme Tid og bleven Patron for Universitetet. Han besad den Forstand og de Gaver, som udfordres til at være Minister, uden Tvivl og flere Kundskaber, end disse i Almindelighed pleje at have; men de egentligen saakaldte Videnskaber havde aldrig været hans Sag, og Universitetet var ham et ganske fremmed Fag, som det er uvist, om han engang havde Lyst til at gjøre sig ret bekjendt med¹).

Han var Jansons Patron²; denne var første Professor Theologiæ, kjendte nøje Universitetets Forfatning og havde i mange Henseender erhvervet sig Reputation; Schack-Rathlow var det i Grunden kun om at gjøre at hedde Universitetets Patron, ingen Under altsaa, at Janson kort efter blev Procantsler ved samme, et Embede, som kun en Gang tilforn havde været ved Akademiet i Kjøbenhavn, da Prof. Erik Pontoppidan, forhen Biskop i Bergen, den bekjendte Forfatter af adskillige Skrifter, i Kong Frederik den 5tes Tid beklædte det under Gehejmerraad Johan Ludvig Holsteins Patronat, en Mands, der maaske endnu mindre kunde kaldes en Videnskabsmand end Schack-Rathlow — og beholdt det til sin Dødsdag, uagtet denne Post var bleven til imod alle Professorernes Villie, og uagtet han var intet mindre end lidt af dem. Jansons Befordring stod dem lige saa lidet an, da han nu skulde være Mellemand imellem Patronen og dem; dog havde han maaske forsvaret sig paa denne Plads, naar han ikke havde foranlediget — hvilket var mig ganske ubegribeligt af en Mand som ham —, at han tillige skulde være Censor. Dette Baand, som Schack-Rathlow og han vilde have lagt paa Literaturen, og som var saa aldeles imod Tidens Stemning og Tone, gjorde, at den første tabte rent den liden Reputation, han havde havt som Elsker og Beskytter

¹) Gehejmerraad Joachim Otto Schack-Rathlow, Ridder af Elefanten, var ogsaa Skoleherre paa Herlufsholm indtil 1788; født 13. Juli 1728, død 7. Juni 1800 (Benzons Stamtavler i Geh. Arch.); jvfr. Østs Archiv for Psychologi m. m. II, 179, hvor Dødsdagen angives til 7. Maj, og Hofman, Histor. Efterretn. om Danske Adelsmænd III, 367 ff.

²) Dr. theol. Hector Frederik Janson; født 1737, død 1805 som Biskop over Aarhus Stift.

af Videnskaberne og den sidste blev udnævnt til Biskop i Aarhus, hvor just da indtraf Vacance, hvorved Procantsleriatet faldt hen, og han forlod Hovedstaden og alle hans Forretninger der.

Schack-Rathlow, som ikke var yndet, fordi han var stolt og stiv i sine Meninger, blev siden saa at sige Hovedmand for Oppositionspartiet imod de nye Forandringer i Landbosagen og ved Stavnsbaandets Ophævelse, med hvilke han var ganske misfornøjet, nedlagde derfor alle sine Embeder og drog til sit Gods Rathlowsdal i Jylland, hvor han forblev til sin Død; og i hans sidste Leveaar maa han have været svækket paa Forstanden, eftersom han Sommerdage lod bestandigen Lys brænde for sig i Værelserne, med flere Underligheder.

1794 den 26. Febr. om Eftermiddagen Klokken mellem 3 og 4, da jeg sad og skrev paa Contoiret, kom man ind og fortalte mig, at der var en stærk Ild paa Christiansborg Slot.

Da man i Kjøbenhavn ikke var vant til at gjøre sig noget af, naar man hørte om Ild paa dette Sted, hvor der om Vinteren jævnlig var stærke Skorstens-Ildbrande, gjorde det just ikke noget Indtryk paa mig. Imidlertid gik jeg dog strax ud for at ville vide, hvorledes det var, og da jeg kom ned til Slottet, hvor en stor Mængde Mennesker allerede var samlet, blev jeg staaende udenfor Buegangene paa den højre Side af Ridebanen, hvor jeg traf et Par Bekjendte. Her hørte jeg, at Ilden ikke, som jeg havde troet, var i en Skorsten, men i den øverste Mezzanin og Etagen derunder, i Arveprindsens Søns, Prinds Christians Værelser. Længe varede det ikke heller, førend jeg saa' Lysningen af Luen i øverste Mezzanin. Man ilede nu med Haandsprøjter af det største Slags og saadanne, som kunde bæres, allesteds fra, hvor man havde dem, eftersom rette Sprøjter, hvilke ellers kjøres, ikke kunde bringes derop; og da jeg ved mit Embedes Tiltrædelse paa Vajsenhuset havde modtaget en uduelig men stor Sprøjte til at bære, hvilken jeg strax havde ladet sætte i den bedste Stand, saa stod jeg i Begreb med at løbe hjem for at lade den bringe strax op paa Slottet, da Luen pludseligen slog ud gennem Slottets Kobbertag og gav en tyk og kulsort Røg fra sig, der udbredte et rædsomt

Mørke over Ridebanen og Omegnen, hvorover næsten alle Tilskuerne i Begyndelsen bleve forskrækkede og løb ned over den saakaldte nye Bro lige for Vigantsgaden, eller hvor de kunde komme hen. Vel havde mine da levende 4 Brødre alle Værelser paa Slottet, men da Ilden var i Forbygningen ud til Ridebanen og deres Værelser i Sidebygningen ind til Slotsgaarden og ud til den Del af Tøjhusbygningen, hvor det store kongelige Bibliothek og Kunstammeret var og endnu er, saa troede jeg saa meget mindre, at denne Brand kunde blive farlig for dem, som Vinden bar fra, og jeg aldrig kunde forestille mig, at hele Slottet rundt om skulde blive fortæret af Ilden, helst jeg aldrig havde været paa Lofterne (hvilket siden ofte har fortrydt mig, eftersom Udsigten derfra skal have været meget herlig) og jeg var uvidende om, at alle Slottets Bygninger gik i ét, uden at der var Brandmure imellem dem, hvilke jeg siden erfarede ofte at være bragte i Forslag at skulle opføres, men altid var udsat.

Imidlertid var denne Uvidenhed da maaske en Lykke for mig, thi havde jeg vidst, at Ilden og skulde komme til mine Brødres Værelser, havde jeg ikke blevet som Tilskuer udenfor Slottet, men søgt at komme derind, hvilket dels var vanskeligt for Vagter og Folk, dels — som siden opdagedes — kostede en Del Mennesker Livet, efter at de først vare komne derind, fordi Røgen gjorde Gangene bælmørke, saa at de ikke kunde finde ud igjen, men kvaltes af Røgen, hvilket var Tilfældet med nogle af Garden til Hest, som fra deres Kaserne nede forbi Prindsensgade havde bragt Bæresprojter op paa Slottet, Brygger-, Bager- og Slagterfolk, som vare komne med Tønder Vand, og flere.

Derimod ilede jeg strax, saasnart den stærke Lue var slaaet ud igjennem Slotstaget, ned til min Moders Hus i Vigantsgaden, hvor min foromtalte Moster da og boede, eftersom jeg frygtede for, at Ilden formedelst Blæsten, som desuden bar paa den, skulde angribe samme, og hun ved den ringeste Allarm, som var bleven i Staden om Ildebrand, altid tilforn havde været skræksom.

Til min store Forundring fandt jeg dog baade hende og min Moster langt roligere, end jeg havde ventet; endog min svagelige Søster var ikke meget forskrækket, og de stode paa Stentrappen

udenfor min Moders Hus og saa paa Ilden, som greb mere og mere omkring sig. Jeg skyndte mig derfor strax til Vajsenhuset for der at føje alle mulige Forsigtighedsanstalter, skjønt jeg ikke troede, at Ilden skulde komme ned til Nytorv.

Her fandt jeg vel alle i største Bevægelse og Skræk; men jeg satte Mod i dem og gav Ordre til, at ikke et Barn maatte komme ud af Vajsenhusets Port, og at alle Betjente skulde blive tilstede.

Oeconomus var den eneste, som flyttede ud af Stiftelsen, først sit eget og derpaa Stiftelsens Inventariesager, som han havde i Kjøkkenet m. v. Vel var han en meget frygtsom Mand, og jeg ansaa det da som en blot Følge af hans Character. Hverken Apothekeren, Præsten eller nogen anden paa Stiftelsen fulgte heller hans Exempel, helst de saa, at jeg holdt mig ganske rolig baade med Vajsenhusets Sager og mine egne, og jeg blev baade da og siden anset af dem som en meget kjæk Mand. Men efter Kjøbenhavns og Vajsenhusets Aaret derpaa indtrufne Brand bebrejdede jeg mig selv tidt, at jeg ikke, da Slottet brændte, strax havde begyndt at pakke mine Regnskaber og vigtigste Papirer sammen og skaffet først dem og siden det bedste af, hvad jeg selv ejede, til et sikkert Sted længere borte fra Ilden; thi vel er det sandt, at naar Ilden først var kommen til Vajsenhuset, saa havde mange flere Gader og maaske hele Qvarteret blevet et Offer for den; men naar jeg havde været saa forsigtig og gjort, hvad jeg kunde, saa havde idetmindste hverken andre eller jeg selv havt noget at forekaste mig, da jeg derimod hverken havde faaet mine vigtige endog for mig selv saa fornødne Papirer eller Skjorten til Kroppen reddede, naar Ilden først var kommen i Raadhusstrædet og siden til Torvet, udbredt Skræk og Forvirrelse overalt, og alle havde begyndt at flytte uden at vide hvorledes og hvorhen. I det Slottet modstaaende Hjørnehus af Vandkunsten og Raadhusstræde havde Funkerne et Par Gange og tændt, og det var den Gang kun af Bindingsværk. Efter alt det ovenanførte har jeg ofte hos mig selv takket Gud, at Vajsenhuset ikke brændte ved Slottets Ildebrand, og i Henseende til min Rolighed, eller skal jeg sige større Ligegyldighed, end jeg burde have haft, sagt til mig selv: at Lykken havde været bedre end Forstanden.

Fra visse Gader i Nærheden af Slottet flyttede Folk dog ud. Vel viste Følgen, at det blev overflødigt; men det kunde ingen da med Vished forudse, og jeg erkjendte hos mig selv, at de havde handlet klogere end jeg. Den Del af Staden, som stod mest Fare, var ellers de Bygninger, som laa i det da meget smalle Højbrostrædet, hvor de fleste Bygninger vare af Bindingsværk og ældgammel Indretning, hvilke vilde have brændt som Svovlstikker, og de, som laa langs med den saakaldte Gammelstrand, da den Fløj af Slottet brændte, hvori Slotskirken med mere var, Gjemmesteder for gamle Materialier o. s. v., og Heden paa den anden Side af Stranden blev næsten utaalelig. Det, som reddede denne Kant af Staden var, at Sprøjterne, som ikke kunde bruges til Slottet, da Straalerne var alt for korte, bestandigen afkjølede Bygningerne paa den anden Side af Stranden, og Vandet dertil kunde tages af Canalen. — Slottets Brand var det rædsomste Syn, jeg nogensinde har set, og naar man tænker sig, at alt det Træ, som var i denne colossalske Bygning, fortæredes til den sidste Splint, og at denne hele Strækning brændte som en i Brand stukken Tjæretønde, saa kan man forestille sig, hvilken Ildmasse det var. Lidet hjalp det Husene i de nærliggende Gader, at det i meget lang Tid før Slottets Ildebrand havde været overmaade fugtigt Vejr, hvorved Gavle, Render og alt Træværk var meget fugtigt, da det modsatte derimod fandt Sted under Stadens Brand Aaret derpaa, som var først i Juni Maaned og indtraf efter en lang Tørke; men det, som mest beskyttede Byen, var, at Slottet dels laa saa adskilt fra andre Bygninger, dels var saa højt, at alle Funkerne fløj over de nærmeste Huse og Gaarde og slukkedes, førend de faldt ned, dels havde saa overmaade tykke Mure, hvilke holdt det meste af Heden hos sig selv og derfor meddelte des mindre til de nærmest liggende Bygninger. Vel var der ligesom en Ildregn over Gaderne, men førend den naaede disse, var det Aske, saa at alle de tilgrændsende Gader Dagen derpaa vare saa hvide, som om de havde været overstrøede med Kalk, hvilket vel og kom fra de mangfoldige Gipsdækker, som havde været paa Slottet.

Besyderligt nok: Slottets egentlig saakaldte Hovedbygninger vare opførte i 7 Aar, og det hele fortæredes af Ilden i 7 Timer.

Det lidet, som blev skaanet, vare Sidebygningerne ud til Ridebanen, hvor Hoftheatret var paa den ene og Ridehuset paa den anden Side, samt Staldene i begge, og enkelte Kjældere, hvor Kongens Kjøkken o. s. v. var, ud til Ridebanen og den ene Side af Slotsgaarden. En Lykke var det, at Ilden ikke kom i Tøjhusbygningen, Cancellibygningen, Børsen, Banken o. s. v.

Aarsagen til den paa Slottet opkomne Ild var: Kakkelovnsrørene her alle vare anbragte i Gulvene i Gangene i murede Render, som kunde optages, naar Rørene skulde gjøres rene, hvilket skete om Natten, hvorfor og den, som paa den Tid var der og hørte den derved forårsagede Lyd, skulde tro, at det spøgede, naar han var frygtsom og overtroisk. En Plattenslager ved Navn Jensen havde i endel Aar efter aarlig Accord haft dette Arbejde, og han med Folk vidste altsaa god Besked med alle Rørenes Gang, Omgangsaaden ved deres Rengjørelse o. s. v. Den daværende Bygningsdirection, af hvilken en Justitsraad Hammelef, en af de ældste Committerede i Rentekammeret, var Medlem, var efter cameralistisk Princip, som ofte gaar ud paa at spare i det smaa, uden at se hen til, om saadan Besparelse maaske er til større Skade i det hele, faldet paa, at det, som betaltes aarlig til Jensen for bemeldte Arbejde, var for meget, og at det ved Licitation vilde blive gjort for langt mindre. Denne gik for sig, uagtet Slotsforvalteren Blechingberg meget fraraadede det, fordi Hammelef havde Præsidenten i Rentekammeret, Grev Reventlows Tillid, og Besparelser i det smaa altid havde hans Bifald. Ved Licitationen blev Arbejdet tilstaaet en svensk Plattenslager i Staden, og Blechingberg spurgte ham af et Slags Embeds-Nidkærhed eller maaske uden Overlæg: om han nu vidste, hvad han havde aarlig for ethvert Rørs Rengjørelse. Da denne sagde nej, svarede Blechingberg, at han, som vidste Tallet paa alle Rørene paa Slottet, nu havde udregnet, at det blev kun nogle faa Skilling aarligen for hvert, og at han ikke begreb, hvorledes han for den Betaling vilde kunne komme ud af det med at holde Folk dertil med videre, naar det skulde gjøres saa ofte og saa forsvarligen som det burde. Hammelef, som var Slotsforvalterens Uven, foranledigede formedelst disse hans Udtalelser, som han fra den værste Side forestillede for Reventlow,

et Rentekammerbrev til Blechingberg, hvorved han fik en skarp Irettesættelse, fordi han ved Licitationen offentlig havde talet mod Kongens Kasses Fordel. Det er sandsynligt, at denne Forandring med Plattenslager, som hverken selv eller hans Folk kjendte ret til Rørenes Gang, og for den ringe Betalings Skyld vel rensede dem sjeldnere eller i det mindste slettere, end dette Arbejde tilforn havde været gjort, har været Aarsag til, at de har været skidnere end tilforn. Hertil kom endnu, at Blechingberg, som længe havde været syg og som, da Slottets Brand indtraf, ikke engang kunde komme ud af sine Værelser, der vare i den Sidebygning af Slottet, som Hoftheatret var i m. v., ikke hele Vinteren havde selv kunnet have den tilbørlige Opsigt med Rørenes Renholdelse. Vist er det, at Ilden kom fra nogle Rør i Prinds Christians Værelser, som mod Efteraaret nyligen vare blevne anderledes indrettede, end de havde været før, og mod hvis Anbringelse paa den Maade, som var sket, Blechingberg endog havde gjort Indvendinger. Efterat Slottet var brændt, kunde de, som havde haft Værelser i Nærheden af Prinds Christians Gemakker, og først forklare sig, hvoraf den Lyd var kommen, som de nogle Dage før Branden havde hørt, at det nemlig ligesom havde brølet og buldret, uden at de vidste hvor; og tvivlede man derfor ikke paa, at det jo var Ild, som da allerede havde været i Soden i Rørene, der havde foraarsaget denne Larm, indtil den brød løs.

For at bære den store Vægt af Kobberpladerne, som laa paa Slottets Tagværk, vare anbragte saa mange tykke Bjælker, at Loftet selv var som en Skov, og i den Højde, hvori det var, og ved den Hede, som Pladerne i saa mange Aar havde givet fra sig, naar de vare blevne varmede af Solen, var dette Tømmer bleven saa tørt som en Pind.

I Slottets ene Længde, den venstre Sidebygning fra Ridebaneporten, var en Stentrappe lige fra Slotsgaarden op til det øverste, som kaldtes Dronningens [Trappe] og var næst Marmortrapperne, som gik op paa begge Sider i Ridebane- eller Hovedporten, den smukkeste. Ved Slottets Opførelse havde man haft i Sinde at anbringe en lige saadan Trappe i Sidefløjen lige over for paa den højre Side af Slotsgaarden, naar man kom ind fra Ride-

banen, men dette havde man begivet, formodentlig fordi den vilde have kostet for meget og dertil ikke var fornøden. Det var denne Sidebygning, hvori Højesteret holdtes i den fornemste Etage og Højesterets Gang, som den kaldtes, var. Dette var den smukkeste, lyseste og bredeste Gang paa Slottet, belagt med Marmorfliser, og i dens ene Ende var Indgang til Riddersalen, efter alle Fremmedes Tilstaaelse den prægtigste i Europa, som var i Hovedbygningen ud til Ridebanen, hele den fornemste Etage igjennem, med Vinduer baade ud til denne og til Slotsgaarden. Rummet, hvor denne Trappe skulde have været opført, var ganske tomt, og til Slotsgaarden var det lukket med en Port, som svarede til den anden paa den modstaaende Sidebygning, hvor Dronningens Trappe var, men som altid var i det mindste halv aaben. Da man nu ved at aabne formeldte lukkede Port fandt et Rum for sig, hvor man neden fra kunde hisse op paa Slotsloftet over denne hele Floj, saa foranledigede det Reventlow, for at spare Leje af Plads til Tømmer, vel og for at tørre det, at lade om Sommeren, naar Herskaberne vare paa Landet, alt det Tømmer og de Brædder, som efterhaanden skulde bruges til Slottets Reparationer, derigjennem hisse op paa Loftet, hvorved dette, som før var en Skov, nu og blev til en Tømmerplads. Naturligvis maatte alt det Tømmer og de Planker og Brædder, her laa, forøge Ildens Masse, og da det brændende styrtede ned fra Loftet, udbredte det Ilden i alle Etager paa den hele Floj. I øverste Mezzaninerne paa Slottet vare Kar, bestemte til Vandbeholdninger, og Trykværker til at bringe Vand op i samme; disse vare heller ikke i behørig Stand, fordi Rentekammeret havde fundet, at det kostede for meget

Den franske Revolution, som har haft saa megen Indflydelse paa Tænkemaaden m. v. hos de fleste Folkeslag i Europa, havde heller ikke været uden Virkning paa Københavns Indvaanere. næsten af alle Stænder; i Særdeleshed Trykkefrihedens Misbrug havde meget bidraget til en Tone blandt Publicum, som ikke var god. Ordene Frihed og Lighed hørtes tidt af de ringere Stænders og unge Menneskers Munde i forskjellige Classer, oftest vel kun som et Mundsvejr, men undertiden og paa en Maade, som opvakte Eftertanke hos den tænkende Mand og rolige Borger, og nu da et

Slags Frygt for Følgerne af en Tænkemaade, som ikke vilde undlade at forværre Sæderne og udbrede Ringeagtelse for alle Foresatte, om den ikke ledede til borgerlig Uenighed. Utidig Embedsiver, for store Tanker om sin egen Betydelighed havde i Forening med et svagt Nervesystem, maaske og egen Overbevisning om, at man ikke var yndet, fordi man havde misbrugt sin Indflydelse og Myndighed, forstørret denne Frygt hos andre og malede dem bestandigen Skrækkedilleder for Øjnene, som man realiserede for sig selv ved at tænke tilbage paa de smaa Uroligheder, som nu og da havde været i Kjøbenhavn, i hvilke man troede at øjne Grundspiren til en Revolution à la française.

Ved Hoffet selv vare de, som enten af Fejghed eller for at gjøre Lykke ved at vise deres Troskab og Hengivenhed, foresnakkede dem, der vilde laane Øre dertil, om almindelig Misfornøjelse, forestaaende Revolution o. s. v. Vist er det, at da man erfarede Ilden paa Slottet at være farlig, og Folk ilede til for at hjælpe deres Bekjendte der eller redde, vilde Vagten ikke tillade velklædte Folk at komme ind, som dog uden Tvivl kunde have blevet til Nytte. Muligen at de vagthavende Officerer troede at burde gjøre det, for at hindre ørkesløse eller nysgjerrige Folk [i] at stimle ind og opfylde Gangene m. v.; men mere kunde have blevet reddet, end der blev, naar man strax havde tilladt enhver Indgangen, som man dog snart blev nødt til at gjøre. En Commando af Garden til Hest ilede kort efter op til Slottet, man ved ikke efter hvis Ordre. Den mødte Kronprindsen paa Nytorv. Han spurgte, hvor de skulde hen og efter hvis Ordre Svaret er mig ubekjendt, men han befalede dem strax at ride tilbage til deres Caserne. I Arveprinds Frederiks og Gemals Værelser, men især i Enkedronning Juliane Maries, blev mindst reddet, fordi de ikke i Førstningen vilde tillade det; Enkedronningen selv og saa længe vedblev ikke at ville begive sig ud af sit Gemak, at man tilsidst næsten var nødt til at fore hende derud af. Hun og flere havde sat sig i Hovedet, at Ilden var paasat, at en Revolution nu vilde begynde m. v. Hun kjørte til Rosenborg Slot, hvor hun og forblev, indtil Kjøbet var sluttet imellem Kjøbmanden Etatsraad de Coninck og hende om hans Gaard i Bredgade, under hvis Istandsættelse og

Forandringer hun opholdt sig Sommeren over paa Fredensborg. Kort efter at Ilden, som jeg ovenfor har sagt, var brudt igjennem Slotstaget, kjørte Kongen i Jægermester Rantzaus Vogn, som just da var ved Slottet, maaske fordi han havde været ved Kongens Taffel, og dette just var paa den Tid, paa hvilken Ilden opkom, ud paa Gjethuset, hvor Rantzaus Svigerfader General Huth boede, og forblev der nogle Dage. Den Aften Slottet brændte var den første Ide, man fik, at samtlige kongelige Personer skulde have taget til Frederiksberg Slot; der gik og allerede Ordre til Slotsforvalteren der om at rengjøre Værelserne o. s. v., men det blev strax omgjort, fordi Adelen nu saa Lejlighed til at sælge deres Palaier paa Amalienborg, som de længe havde ønsket at kunne afhænde.

At Slottets Ildebrand kunde have blevet dæmpet, da Ilden først var kommen i Tagværket, har de sagkyndigste anset for næsten umuligt, da det ingen Brandmure havde imellem Sidebygningerne; men at den Fløj, hvori Slotskirken m. v. var, kunde og burde have være reddet, naar man havde baaret sig ret ad, har de ligesaa lidt tvivlet paa.

Blandt de Ting, som kunde have været reddede fra Luerne, var især det saakaldte kongelige Haandbibliothek, en kostbar Samling mest af Pragtudgaver, Kobberværker m. m., eftersom det var i underste Mezzanin ud til Slotspladsen, og i Værelserne selv Aabninger med Lemme og Vinduer paa i Gulvet ned til Slotsporten, hvorigjennem man kunde have styrtet dem ned i Vogne og paa denne eller anden Maade letteligen skaffet dem bort. Studenterne, der ligesom Holmens Matroser næsten mest udmærkede sig ved at redde paa det brændende Slot, indfandt sig og troppevis ved Bibliotheket i denne Hensigt, men Bibliothekaren, Conferentsraad Nielsen¹⁾, en Olding, som gik i Barndom, bad dem med mange Complimenter sætte sig ned og kvittere for de Bøger, som de vilde føre bort, da han paa ingen anden Maade kunde tilstede det. Underbibliothekaren, Professor Topp Wandal²⁾, som i sine egne

¹⁾ Conferentsraad Georg Nielsen, født 1710, død 1797.

²⁾ Peder Topp Wandal, f. 1737, død 1794.

Værelser havde en stor Samling, især danske Skrifter, hvoriblandt vare mange sjeldne Ting men og meget Snavs, hvilken han nyligen havde solgt til Justitsraad Scavenius, en rig Jordegodsejer, som havde været Assiatisk Compagnis Factor i Ostindien, med det Vilkaar at beholde den, saalænge han levede, var da Ildebranden kom paa, beskjenket, som han næsten dagligen var, stod derfor i Døren til sine Værelser og spurgte dem, som løb igjennem Gangen, om Ilden var snart slukket; kjendte han dem, bad han dem komme ind og faa en Dram. Hans Samling gik derfor og i Aske. Scavenius havde i Forvejen ladet trykke den 1ste Del af Catalogen, hvoraf man kan faa Kundskab om endel deraf; det øvrige af Haandskriftet dertil har han endnu, ifald det ikke brændte i hans Gaard i Klædeboderne under Bombardementet 1807.

Overfalkonermeisteren Kammerherre Calmette¹⁾, Søn af en hollandsk Minister, som mange Aar havde tilforn været her ved Hoffet, og som havde Værelser paa Slottet, skyndte sig under Branden i sin Karet derfra; men da han var kommen igjennem Løngangsporten ved Proviantgaarden ud paa Slotspladsen, raabte han til Kudsken: holdt! og efter at have set noget paa det brændende Slot, skreg han i en snøvlende Tone ud til Matroserne: Børn, redder Cancelliet! — Stig ud, du Hofsnog, raabte de til ham, og red selv! du er ikke bedre end vi. Denne i sig selv ubetydelige Anecdote anfører jeg her, da den viser Tonen hos den almindelige Mand.

Paa det kongelige Skilderigalleri, som var i den Del af Slottet, som vendte hen imod den nyligen nævnte Løngangsport, vare Stykkerne ved Rammerne skruede ind i Væggene; de maatte derfor skjæres ud af Blendrammerne, da Tiden ikke tillod at skrue dem løse, hvorved nogle af de største bleve rent fordærvede. I Holmens Kirke bleve de Ting henbragte, som reddedes fra Slottet, og saa' man der Dagen derpaa med største Forundring kostbare Uhre, Lysekroner m. v. staaende ganske uskadte, skjønt de i den Skyn-
ding vare bragte did af Studenterne og Matroser og flere, for hvilke

¹⁾ Charles Louis de Bosc de la Calmette, født 1750, død 1811, Overkammerjunker, Overfalkonermeister, Kammerherre, hvid Ridder.

Fremførelsen af saa vanskelige Ting var en ganske ubevant Sag. Mere blev reddet, end man skulde have ventet, og endskjønt det vel ikke kan nægtes, at Frygt for at blive røbet og haardt straffet vel kan have afholdt mange fra at stjæle, som de vel ellers skulde have gjort, saa tror jeg dog og, at Nationens bekjendte Troskab mod Kongehuset har bidraget meget til, at man ikke siden hørte til Opdagelser af Ting, som under Branden vare stjaalne paa Slottet, hvilket vel ellers var sket; hertil kom og, at man med Ret ansaa Slottets Fortærelse ved Ilden som et nationalt Tab.

Min Broder Hofkassereren, som havde Værelser i Linie med Zahlkammeret, savnede dog endel, som var udbaaret af Folk, han ikke kjendte, Bøger f. Ex. og sligt, som man ikke fik at vide, hvor det blev af, skjønt han saa', det kom ud. Jeg vil derfor tro, at der er rapset meget fra dem, som havde Værelser paa Slottet, skjønt ikke af de kongelige Personers Gemakker selv.

Naar man for et Øjeblik kunde glemme, hvad dette Syn kostede, var det unægtelig det herligste Syn, man kunde tænke sig, at se Slottet brænde, helst ud paa Aftenen, da det blev mørkt og Gjen-skinnet, som det gav fra sig paa Voldene og de nærmeste Møller paa Voldene, var det prægtigste Tableau og Illumination af Verden. Hingsternes Vrinsken, hvilke man strax havde udført af Staldene af Frygt for, at Ilden skulde og komme til dem, og som man holdt med paa Volden oven for Vesterport, som ideligen opvakte ved det uvante Syn af Lysningen, gjorde og et særdeles Indtryk paa Øret.

Faa Dage efter Branden begyndte man at bortføre Gruset fra det afbrændte Slot, og var det da et sært Syn, hvorledes man harpede og sigtede Gruset paa visse Steder, især under Arveprindsens og hans Gemals forrige Gemakker, hvori endel Ædelstene vare blevne mistede, og som man troede at skulle finde i Grunden; men det er mig ikke bekjendt, at man fandt nogle, hvor meget man end søgte.

At det i nogle Uger brændte og røg i Slottets Ruiner, kan man let tænke; adskillige Aftener derpaa i Førstningen blev der og gjort Allarm i Nærheden, naar Mørket gjorde, at dets Opbrænden syntes betydeligere, end det var.

Af de 4 Palaier paa Frederikspladsen paa Amalienborg havde Kongen allerede nogle Aar ejet det ene, som var gjort til Sœcadet-academi; nu kjøbte han det Moltkeske og Schackske, af hvilke det sidste, som var yderligen forfaldent, tidt var blevet private tilbuden for Spotkjøb. Det første blev indrettet til Kongen og det andet til Kronprindsen, og begge forenede ved en Colonnade m. v., som gjorde Bygmesteren Harsdorff megen Ære; men havde man strax efter Branden ladet Prindsen af Würtemberg og de flere, som boede paa det saakaldte Prindsens Palais i Kalveboderne og paa Hjørnet af Vigantsgaden, flytte ud i Staden, ladet Hoffet drage derind og desuden kjøbt Gehejmerraadinde Stampes Gaard, det forrige Knuthske Palais, som var strax derved i Kalveboderne ved Frederiksholms Canal, kunde man gjerne have hjulpet sig, havde været i Nærheden af det, som stod af Slottet, og havde sparet de store Summer, som Palaiernes Kjøb paa Amalienborg, deres Istand-sættelse, Omgjørelse og Reparationer har kostet og endnu koster. Arveprindsen kjøbte desuden det 4de Palais paa Frederikspladsen, Dronningen, som før meldt, de Conincks, det forrige Laurvigske, og Hertugen af Augustenborg det Reventlowske i Bredgaden, og af alle kom ingen til at bo bedre og kongeligere end Enkedronningen.

Næppe var Slottet brændt, førend man ligesom kappedes om at subscribere og give til dets Opbyggelse, men da betydeligt begyndte at komme ind, blandede Grossererne sig i Sagen, de Coninck og en Cramer vare i Spidsen for dem, fik Sagen givet det Sving, at der skulde subscriberes til Slottets Opbyggelse og Convoier for Handelsskibe under den daværende Krig imellem Frankrig og England, og nedlagde derom en Subscriptionsplan i Banken. Mange toge med Grund dette ilde op, og der kom derved et Slags Standsning i det hele; imidlertid var dog allerede en stor Sum indkommen, for hvilken Regeringen lovede offentligt Regnskab, som dog aldrig udkom. Fra Norge blev desuden givet en Del Tømmer, Tømmerhandler Schous Enke her i Staden gav alene pommerske Bjælker for 6000 Rdlr., disse laa længe i Buegangene nede ved Slottet, derpaa bleve de brugte til Bygningernes Opførelse for det ridende Artilleri ved den Længde af Slottet ud til Gl. Strand og

den saakaldte Prinds Jørgens Ridebane, tæt ved, hvor Slotskirken havde været. Som Søn af en mangeaarig Hofbetjent troede jeg og at burde ofre min Skjærv til Slottets Opbyggelse og gav 50 Rdlr.

(Fortsættes.)

Spørgsmaal og Svar.

Spørgsmaal.

5.

Til en paatænkt Stamtavle over Familien *Galtung* ønskes oplyst:

1. Hvem var den i Milzows Presbyterologia Hardang. omtalte Præst til Vigør Johan eller Johannes Galtung, død 1601, Søn af?
2. Var Foged over Halsnø Kloster og Hardanger Lehn, Laurits Galtung, Søn af denne Præst Johan Galtung?
3. Var Admiral (Skibshøvedsmand) og Befalingsmand over Lister Lehn Laurits (Lars) Galtung Søn af ovennævnte Foged Laurits G., saaledes som anføres i Justitiarius Bergs Stamtavle over Familien, eller var han, som i Indberetningerne til Klevenfeldt omtalt, Søn af en Johan Galtung?

For Besvarelsen af disse Spørgsmaal vil jeg være meget taknemmelig, ligesom jeg med Taknemmelighed modtager enhver Oplysning om min Familie i det 16de, 17de og 18de Aarhundrede.

J. F. Galtung,
Læge i Moss.

6.

Undertegnede lod i 1884 fremsætte i »Personalhistorisk Tidsskrift« nogle Spørgsmaal angaaende sin Familie bl. a., hvorvidt der i Danmark fandtes Ætlinger af hans Oldefader Raadmand i Roskilde, Cancelliraad *Morten Hartmann*. Resultatet af denne Forespørgsel har været, at der, foruden den norske Gren af Familien, som nedstammer fra Morten H.s Søn Foged Hans H., ogsaa i Dan-